

ВОДЗЫЎ
на аўтарэферат дысертацыі А.І. Дзінгілеўскай
“Словаўтваральная сінанімія і паранімія прыметнікаў у беларускай
літаратурнай мове” (Мінск, 2026),
прадстаўленай на саісканне вучонай ступені
кандыдата філалагічных навук
па спецыяльнасці 10.02.01 – беларуская мова

Дысертацыйнае даследаванне А.І. Дзінгілеўскай прысвечана адной са складаных і дыскусійных праблем сучаснага славянскага мовазнаўства – семантычнай суаднесенасці аднаасноўных вытворных слоў (прыметнікаў-кадэрыватаў). Нягледзячы на багатую традыцыю вывучэння сінаніміі і параніміі, пытанні дэрывацыйнай парадыгматыкі, спосабаў дыферэнцыяцыі фармальнага плану ад’ектыўных адзінак і крытэрыяў іх размяжоўвання (сінанімы, паранімы ці варыянты слова) дагэтуль заставаліся без сістэмнага апісання. Даследаванне А.І. Дзінгілеўскай запаўняе гэты прабел у беларускім мовазнаўстве, што сведчыць пра **актуальнасць** прадстаўленай тэмы.

Навуковая навізна дысертацыйнай работы абумоўлена цэлым шэрагам істотных фактараў. Шырокая эмпірычная база: аўтаркай прааналізаваны значны масіў моўных адзінак (917 пар і 198 шматкампанентных аб’яднанняў), вылучаных метадам суцэльнай выбаркі з аўтарытэтных лексікаграфічных крыніц і Нацыянальнага корпуса беларускай мовы.

Тыпалагізацыя дэрывацыйных механізмаў: распрацавана сістэма мадэлей утварэння сінанімічных (8 мадэлей) і паранімічных (6 мадэлей) аб’яднанняў аднаасноўных прыметнікаў з улікам не толькі афіксаў, але і месца націску, усячэння асноў, інтэрфіксацыі і чаргаванняў.

Выяўленне сістэмнага парытэту: прынцыповай значнасцю вылучаецца выснова пра амаль абсалютны колькасны баланс паміж сінанімічнымі (48,2 %) і паранімічнымі (51,8 %) парамі ў беларускай ад’ектыўнай дэрывацыі.

Семантычны аспект мнагазначнасці: пераканаўча даказана, што наяўнасць розніцы ў колькасці другасных значэнняў вядзе да няпоўнай сінаніміі, а таксама тэарэтычна абгрунтавана мэтазгоднасць кваліфікацыі адценняў значэння і канкрэтызацыі ў слоўнікавых артыкулах як паўнаwartасных лексіка-семантычных варыянтаў (ЛСВ).

Тэарэтычная і практычная каштоўнасць. Тэарэтычныя палажэнні работы паглыбляюць вучэнне аб словаўтваральнай сінаніміі і параніміі, спрыяюць удакладненню тэрміналагічнага апарату дэрываталогіі і лексікалогіі. Практычная каштоўнасць вынікаў пацвярджаецца іх паспяховым укараненнем у выкладанне курса лексікалогіі ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы. Фактычны матэрыял можа знайсці прамое прымяненне ў лексікаграфічнай практыцы, напрыклад пры перавыданні тлумачальных слоўнікаў і складанні спецыяльных слоўнікаў сінанімаў і паранімаў.

Аўтарэферат вылучаецца строгай лагічнасцю і дакладнасцю фармулёвак. Структура работы збалансаваная. Палажэнні, вынесеныя на абарону, цалкам адпавядаюць задачам даследавання і вычарпальна раскрываюцца ў высновах. Выніковыя палажэнні аўтарэферата ў цэлым абгрунтаваныя і даюць падставы лічыць, што даследаванне з'яўляецца самастойным і завершаным. Даследчыца не абмежавалася апісаннем адасобленых прыкладаў, а прывяла матэрыял у сістэму, сфармулявала класіфікацыю, патлумачыла семантычнае і структурнае размежаванне моўных адзінак і паказала, як гэтыя суадносіны рэалізуюцца ў словаўтваральнай практыцы беларускай літаратурнай мовы. Саіскальнік вучонай ступені дэманструе высокую мовазнаўчую кампетэнцыю, уменне працаваць з вялікім аб'ёмам эмпірычнага матэрыялу, тэарэтычную падрыхтаванасць і метадалагічную дысцыплінаванасць.

Лічу, што дысэртацыя А.І. Дзінгілеўскай «Словаўтваральная сінанімія і паранімія прыметнікаў у беларускай літаратурнай мове», аўтарэферат на яе і апублікаваныя вынікі даследавання цалкам адпавядаюць патрабаванням Палажэння аб прысуджэнні вучоных ступеняў у Рэспубліцы Беларусь, а Дзінгілеўская Алена Іванаўна заслугоўвае прысуджэння вучонай ступені кандыдата філалагічных навук па спецыяльнасці 10.02.01 – беларуская мова.

Загадчык кафедры
рускай мовы як замежнай
Інстытута дадатковай адукацыі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

І.І. Караткевіч

Подпіс І.І. Караткевіч сведчу:

Дырэктар-дэкан Інстытута дадатковай адукацыі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

П.І. Навойчык